

30. Çağdaş Seramik Sanatında Tekstil Ürünlerinin Kullanım Biçim ve Yöntemleri¹

Selim ÇINAR²

APA: Çınar, S. (2024). Çağdaş Seramik Sanatında Tekstil Ürünlerinin Kullanım Biçim ve Yöntemleri. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (40), 497-516. <https://doi.org/10.29000/rumelide.1502884>.

Öz

Tekstil ürünleri ipliklerin birbirine dokunması, örülmesi, tığ ile işlenmesi, düğümlemesi veya preslenmesi yoluyla elde edilmektedir. Tekstil sanatı ise bir eserin tekstil kullanılarak tasarlanması veya tekstille yaratılması olarak tanımlanabilir. 20.yy.'ın sonlarında tekstil sanatlarının gelişimi ve plastik sanatlarla olan etkileşimi sayesinde günümüzde ip, kumaş, hazır giyim, örgü ve daha birçok tekstil ürünü seramik ve heykel gibi sanat alanlarında kullanılmaya başlanmıştır. Çağdaş seramik sanatında hazır tekstil ürünleri veya hammaddeleri birçok farklı yöntem ve teknikle sanat pratiğine entegre edilmektedir. Alternatif şekillendirme yöntemlerinden biri olan kağıt peçete, iplik, kumaş gibi organik malzemelerin astarla kaplanması alanda en çok karşılaşılan uygulamalardanır. Bunun yanı sıra sanatçıların kişisel ekseninde gelişen tekstil ürünlerinin fırınlama öncesi veya sonrası seramik yüzeylere applike edildiği veya geleneksel tekstil işleme yöntemlerinin seramik yüzeylerde kullanıldığı dekoratif uygulamaların sayısı ve çeşitliliği de gün geçtikçe artmaktadır. Yapılan çalışmanın amacı tekstil ürünlerinin seramik sanatında kullanım biçimlerinin ve yöntemlerinin belirlenerek bu kullanımın dekor ve şekillendirme yöntemlerine olan etkisini değerlendirmektir. Araştırmanın bulguları göstermektedir ki seramik dekorları veya şekillendirme yöntemleriyle elde edilemeyecek doku, renk ve yüzey özellikleri tekstil ürünleri kullanılarak seramik form yüzeylerine kazandırılmaktadır. Bunların yanı sıra geri dönüşüm ve ileri dönüşüm bağlamında atık ürünlerin bir dekor malzemesi olarak kullanımı sürdürülebilirlik açısından da oldukça önemlidir. Tekstil ürünlerinin seramik sanatında kullanımı en genel haliyle liflerin kolay şekil alan yapısından, hazır tekstil ürünlerinin kompleks doku ve yüzey özelliklerinden kaynaklanmaktadır. Bu özelliklerin yanı sıra tekstil ürünlerinin emici yapısı kille birlikte kullanım olanaklarının araştırılmasını ve geliştirilmesini sağlamıştır.

Anahtar kelimeler: Seramik, Tekstil, Dekor, Şekillendirme, İplik.

¹ **Beyan (Tez/ Bildiri):** Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur.

Çıkar Çatışması: Çıkar çatışması beyan edilmemiştir.

Finansman: Bu araştırmayı desteklemek için dış fon kullanılmamıştır.

Telif Hakkı & Lisans: Yazarlar dergide yayınlanan çalışmalarının telif hakkına sahiptirler ve çalışmalarını CC BY-NC 4.0 lisansı altında yayımlanmaktadır.

Kaynak: Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur.

Benzerlik Raporu: Alındı – Ithenticate, Oran: %7

Etik Şikâyeti: editor@rumelide.com

Makale Türü: Araştırma makalesi, **Makale Kayıt Tarihi:** 21.05.2024-**Kabul Tarihi:** 20.06.2024-**Yayın Tarihi:** 21.06.2024; DOI: 10.29000/rumelide.1502884

² Dr. Öğr. Üyesi, Selçuk Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Seramik Bölümü / Dr., Selçuk University, Faculty of Fine Arts, Department of Ceramics (Konya, Turkey), slmcinar@gmail.com, **ORCID ID:** <https://orcid.org/0000-0002-2380-1818> **ROR ID:** <https://ror.org/045hgzm75>, **ISNI:** 0000 0001 2308 7215, **Crossreff Funder ID:** 501100007086

Usage Forms and Methods of Textile Products in Contemporary Ceramic Art³

Abstract

Textile products are obtained by weaving, knitting, crocheting, knotting or pressing the threads. Textile art can be defined as designing a work using textile or creating it with textile. Thanks to the development of textile arts at the end of the 20th century and its interaction with plastic arts, today rope, fabric, ready-made clothing, knitting and many other textile products have begun to be used in art fields such as ceramics and sculpture. In contemporary ceramic art, ready-made textile products or raw materials are integrated into art practice with many different methods and techniques. Coating organic materials such as paper napkins, thread and fabric with lining, which is one of the alternative shaping methods, is one of the most common applications in the field. In addition, the number and diversity of decorative applications, in which textile products developed in the personal axis of the artists are applied to ceramic surfaces before or after firing or where traditional textile processing methods are used on ceramic surfaces, are increasing day by day. The aim of the study is to determine the ways and methods of use of textile products in ceramic art and to evaluate the effect of this use on decor and shaping methods. The findings of the research show that texture, color and surface features that cannot be achieved with ceramic decorations or shaping methods are imparted to ceramic form surfaces using textile products. In addition, the use of waste products as decor materials in the context of recycling and upcycling is also very important in terms of sustainability. The use of textile products in ceramic art is generally due to the easy-to-shape structure of fibers and the complex texture and surface properties of ready-made textile products. In addition to these features, the absorbent structure of textile products has enabled the research and development of usage possibilities with clay.

Keywords: Ceramics, Textile, Decor, Shaping, Thread.

³ **Statement (Thesis / Paper):** It is declared that scientific and ethical principles were followed during the preparation process of this study and all the studies utilised are indicated in the bibliography.

Conflict of Interest: No conflict of interest is declared.

Funding: No external funding was used to support this research.

Copyright & Licence: The authors own the copyright of their work published in the journal and their work is published under the CC BY-NC 4.0 licence.

Source: It is declared that scientific and ethical principles were followed during the preparation of this study and all the studies used are stated in the bibliography.

Similarity Report: Received – Ithenticate, Rate: 7

Ethics Complaint: editor@rumelide.com

Article Type: Research article, Article Registration Date: 21.05.2024-Acceptance Date: 20.06.2024-Publication Date: 21.06.2024; DOI: 10.29000/rumelide.1502884

Peer Review: Two External Referees / Double Blind

Giriş

Tekstil üretimi, sanayileşme ve modern üretim tekniklerinin devreye girmesiyle üretim hızı ve ölçüğü neredeyse tanınmayacak kadar değişen eski bir zanaattır. Sanayi devrimiyle birlikte yapay liflerin kullanılmaya başlanması beraberinde tekstil endüstrisinde ürün ve üretim çeşitliliğini önemli ölçüde arttırmıştır.

Tekstil, doğal protein liflerinden (yün, kaşmir, ipek), doğal selüloz liflerinden (pamuk, keten) ve/veya doğal protein liflerinden (naylon, polyester, suni ipek) yapılmış dokumayı ifade eden bir terimdir (Davis and Carver, 2022, s.3). Tekstil ürünleri bu liflerin birbirine dokunması, örülmesi, tığ ile işlenmesi, düğümlemesi veya preslenmesi yoluyla elde edilmektedir. Tekstil üretimi her ne kadar geleneksel bir üretim biçimi olarak kabul edilse de 19. Yüzyılın sonlarında dönüşüme uğramış, özellikle 1960 sonrası geleneksel sınırlarından çıkarak güncel sanatta yeni bir temsil niteliği kazanmıştır (Özcan ve Alp, 2020, s. 335-336).

1969 yılında MoMA (Museum of Modern Art in New York) da açılan “Wall Hangings” isimli serginin tamamı tekstil ürünlerinden yapılan heykelsi formlardan oluşmaktadır. Bu sergi beraberinde tekstil ürünlerinin diğer sanat dallarında kullanım potansiyelini gözler önüne sermiş ve farklı malzemelerin formla olan etkileşimini yenilikçi bir biçimde ortaya koymuştur (İba ve Güney, 2023, s. 1-16).

Tekstil ürünlerinin tasarlanan forma göre şekil alan yapısı sınırsız bir ifadeye izin vermekte ve güncel sanat pratiklerinde dinamik eserlerin yaratılmasına olanak sağlamaktadır (Udeani,2014:81). Tekstilin ayrı bir sanat dalı olarak gelişimi ve uygulama pratiklerindeki sınırsız ifade olanağı heykel, resim ve seramik gibi alanlarda sanat nesnesi olarak kullanımını önemli ölçüde tetiklemiştir. Çağdaş seramik sanatında tekstil ürünlerinin kullanım biçimleri ve teknikleri araştırmanın odak noktası olup, tekstil ürünlerinin seramik sanatçıları tarafından sanat nesnesi olarak kullanım potansiyeli, dekor ve şekillendirme yöntemlerine olan katkısı değerlendirilmiştir.

Alandaki benzer çalışmalar

Yapılan araştırmada çağdaş seramik sanatında tekstil ürünlerinin kullanım biçim ve yöntemlerini kapsayan bir çalışmaya rastlanmamıştır. Fakat konunun sanatçılar özelinde farklı araştırmacılar tarafından incelendiğı görülmüştür. Özgüven ve Gürol’un (2023) “Maria Nepomuceno ve Nicole McLaughlin’in Eserlerinde Seramik ve İp” başlıklı araştırmasında Maria Napomuceno ve Nicole McLaughlin’in eserlerinde seramik ve ip kullanımı irdelenmiştir. Araştırmada tekstil sanatının hammaddelerinden biri olarak kabul edilen ipliğın seramik sanatında sanatçılar ekseninde kullanım biçimleri ele alınmıştır.

Yıldırım’ın (2021) “Çağdaş Seramik Sanatında Farklı Malzeme Kullanımı” isimli araştırmasında çağdaş seramik sanatında dahili ve harici kullanım olarak belirtilen metal ve tekstil gibi ürünlerin seramik sanatıyla olan etkileşimi irdelenmektedir.

Tazeoğlu Filiz’in (2023) “Çağdaş Seramik Sanatında Kullanılan Alternatif Şekillendirme Yöntemleri” başlıklı çalışmasında çağdaş seramik sanatında kullanılan alternatif şekillendirme yöntemlerine ilişkin bir sınıflandırma yapılmıştır. Bu sınıflandırmada yer alan “önden şekillendirilmiş organik malzemelerin sıvama, akıtma veya daldırma yoluyla şekillendirilmesi” başlıklı bölüm tekstil kullanımının şekillendirme yöntemlerine olan katkısını açık bir biçimde ortaya koymakla birlikte yapılan araştırmayı desteklemektedir.

Ağatekin'in (2016) "İşlemeli Seramikler" isimli çalışmasında geleneksel işleme yöntemlerinin çağdaş seramik sanatına yansımaları irdelenmiştir. Araştırmada seramik kap-kaçak ve yüzeylerini; ipek, yün, keten, pamuk, metal vb. ipliklerle işleyen sanatçılar ele alınmıştır. Bu bağlamda yapılan çalışmayı desteklemektedir.

Gürel'in (2015) "Seramik Sanatında Figüratif Form Olanakları Bağlamında Amiguruminin Kullanımı" isimli yüksek lisans tez çalışmasında seramik sanatında yeni anlatım olanakları bağlamında seramik ve örgü birlikteliği biçimsel ve yüzeysel açılardan araştırılmıştır. Araştırmada seramik sanatında figüratif biçim çözümlenmeleri ile Japon kültürüne ait Amigurumi örgüleri sentezlenerek biçimlendirme ve yüzey değerlendirmesi bakımında güncel öneriler geliştirilmiştir.

Yöntem

Yapılan araştırma nitel araştırma yöntemleri ile temellendirilmiştir. Araştırmanın verileri gözlem ve belge analizi ile toplanmış, tekrarlayan örüntüleri belirlemek için veri analizi yapılmıştır. Ortaya çıkan verilerden elde edilen temalar bulguları oluşturmuştur. Kaynakça konuyla ilişkili olabileceği ve araştırmayı destekleyeceği düşünülen süreli/süresiz yayınların incelenmesi ve çevrimiçi sanatçı görüşmeleri ile hazırlanmıştır. Katkı sağlayacağı düşünülen sanatçılar ve örnekler belirlenerek betimsel analiz yöntemiyle araştırma sonuçlandırılmıştır. Yapılan araştırma hazırlık, veri toplama, analiz ve bilgilerin sunumu olmak üzere tüm aşamalarında bilimsel etik ilke ve kurallara uygun davranıldığı beyan edilmektedir.

Çağdaş Seramik Sanatında Tekstil Ürünlerinin Kullanımı

Çağdaş seramik sanatında tekstil ürünleri oldukça geniş bir kullanıma sahiptir. Bu kullanım alternatif şekillendirme yöntemlerinden, alternatif dekor ve kalıp yöntemlerini kapsayan oldukça geniş bir alana yayılmaktadır. Araştırmada tekstil ürünlerinin seramik sanatında kullanım biçimleri alternatif şekillendirme yöntemi ve alternatif dekor yöntemi başlıkları altında incelenmiştir.

Alternatif şekillendirme yöntemi olarak tekstil ürünlerinin kullanımı

Seramik sanatında kullanılan şekillendirme yöntemleri en genel haliyle torna ile şekillendirme, elle şekillendirme, döküm yöntemi ve 3D yazıcılarla şekillendirme (Tazeoğlu filiz, 2023, s.2145). Seramik sanatçıların üretim süreçlerinde kullandıkları şekillendirme yöntemleri seramik kültürünün uzun tarihi boyunca bu sınıflandırma kapsamında değerlendirilmiştir. Dünya sanat tarihinde Modernizm ile başlayan geleneksel sanat anlayışına karşı duruş Postmodernizm ile teknik ve kavramsal açılardan sınırları zorlayan, ezber bozan ve son derece bireysel hale gelmiştir. Çağdaş sanatçılar var olan bilgiyle yetinmeyip hem o bilgi kullanarak hem uzun insanlık tarihinin sahip olduğu engin bilgi bankasından yararlanarak yeni ve özgün teknik ve kavramsal davranışlar geliştirmektedirler. Bu durum malzeme, teknik, hazır bulunuşluk, kaynak, zaman ve süreç yönetimi gibi önemli noktalarda sanatçının kendisini devamlı güncellemesiyle yeni farkındalık sağlamaktadır. Geleneksel olarak eser tasarlama ve yapım süreçlerinin oldukça uzun ve zahmetli olduğu bilinmektedir. Fakat güncel teknolojiler kullanılarak bu tasarım ve yapım süreçlerinin kısaltılması mümkündür (İba, 2022, s. 25). Hatta yanlış ya da eksik olarak görülen bir bilginin yararlı olabilecek yanlarını bile keşfederek kullanan sanatçıların bu davranışları eklektik bir tutum olmakla birlikte Fransız İhtilali, Sanayi Devrimi, 1. ve 2. Dünya savaşı sanatın ve sanatçıların bu dönüşümünü tetiklemiştir.

Çağdaş seramik sanatında da bilginin dönüşümü teknik ve kavramsal açılardan izlenebilmektedir. Bu duruma çamur şekillendirme yöntemleri penceresinden yaklaşıldığında birçok çağdaş seramik sanatçısının artık geleneksel hale gelen çamur şekillendirme yöntemlerine dair yeni ve özgün süreçler geliştirdikleri görülmektedir. Bu süreçlerden bir tanesi tekstil malzemelerinin seramik ve çamur şekillendirme yöntemleri kapsamında kullanılmasıdır. Çağdaş seramik sanatçıları tekstil malzemelerini çamur şekillendirme aşamasında sürece dahil ederek yöntem açısından alternatif bir yol geliştirmiş olup, biçimsel anlamda yeni ve özgün bir anlatım yakalamışlardır. Tekstil malzemelerinin emici olma özelliklerinden yararlanılarak geliştirilen süreçte sıvı halde olan seramik çamurları kullanılmaktadır. Ketten, yün gibi tekstil malzemeleri sıvı seramik çamurları ile bir araya geldiklerinde emici olmaları sayesinde şekil verici davranış göstermektedirler. Bu anlamda herhangi bir tekstil malzemesi sıvı seramik çamuruna daldırılarak elle şekillendirilebildiği gibi daldırma sonrasında alçı kalıp içerisine yerleştirme yapılarak kalıpla şekillendirme de yapılabilmektedir. Tekstil malzemeleri çağdaş seramik sanatçıları tarafından şekillendirme aşamasında kalıp olarak da kullanılmaktadır. Emici olan tekstil malzemeleri tasarıma göre iç boşluğu sahip şekillendirildikten sonra içerisine sıvı seramik çamuru doldurularak zeminde ya da asılarak şekillendirme yapılmaktadır. Şekillendirme her ne şekilde yapılırsa yapılsın tekstil malzemenin sağlamış olduğu dokusal etkide oldukça efektiftir. Çağdaş sanat alanında, doku eserin etkisini artırmak, anlamını güçlendirmek ve izleyicinin ilgisini çekmek için kullanılmaktadır. Renk, form, ritim, hareket, denge, vurgu, zıtlık, oran-orantı gibi sanatın temel öğeleriyle birlikte, doku önemli bir rol oynamaktadır (Yıldırım, 2020, s.171)

Çağdaş seramik sanatında tekstil malzemelerin kullanımı çamur şekillendirme aşamasında sınırlı kalmayıp, pişerek seramik hale geçmiş parçalar birlikte kullanılarak asamblaj biçimler de yakalanmaktadır. Çeşitli öğelerin bir araya getirilmesiyle oluşturulan sanat eserlerine asamblaj denmektedir (Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi, 1997, 249). Picasso, 1912 yılından itibaren gerçekleştirdiği resimlerine baskılı kumaşlar ve kağıtlar yapıştırılmaya başlamış; ayrıca atık malzemeler kullanarak kolaj tekniğini üçüncü boyuta da taşımış, böylece asamblaj tekniğinin ilk örneklerini gerçekleştirmiştir (Antmen, 2019, 48). Sanatçıların farklı malzeme ve biçim arayışları sonucu ortaya çıkan asamblaj Kübizm sonrası Postmodernist evrede yüzeysel ve mekânsal yerleştirmelerde sıklıkla kullanılmıştır. Çağdaş seramik sanatçıları da asamblaj tekniğini kullanmaktadırlar. Çamur şekillendirme sonrasında pişirilerek seramik haline gelen biçimleri farklı objeler ile bir araya getiren sanatçılar metal, ahşap, tekstil gibi malzeme ve hazır nesnelere kullanmaktadırlar.

Lisa Belsky 2004 yılında Tyler School of Art'tan mezun olduktan sonra sanat alanında yüksek lisansını Ohio State University'de 2008 yılında tamamlamıştır. Philadelphia'da yaşayan sanatçı seramik eserlerinin şekillendirme aşamasında tekstil malzemelerden yararlanmaktadır. Belsky örgü ve tığ işi tekstil geleneğinin ailesindeki kadınlardan nesillere aktarıldığını ve çocukluğundan beri hayatının önemli bir parçası olduğunu belirtmektedir. Örgü ve tığ işleri sanatçı için nostalji ve aile bağları gibi duyguları pekiştirmekte olup, çamur şekillendirmede bunları kullanmayı anıların ve geleneklerin bir metaforu olarak görmektedir. Belsky Görsel 1 yer alan porselen vazo ve diğer tüm eserlerinin şekillendirmesinde kullandığı tekstil ürünlerini pamuklu iplikten kendi örmektedir. Bu örgüleri porselen çamuruna daldırarak yeterli kalınlık oluşana kadar çamur içinde beklettikten sonra çıkartarak serbest elle şekillendirme yapmaktadır. Pişirim aşamasında yanarak bünyeden uzaklaşan pamuklu ip geriye geçmişin ve anıların kaydı olan girift ve ritmik dokusunu bırakmaktadır. Pişirim sürecinde meydana gelen çatlama, çökme gibi biçim değişimleri süreci yansıttığı için Belsky bu değişimleri kabul etmiş ve korumayı seçmiştir (Belsky, 2024). Sanatçı eserlerinde sır kullanmayarak pamuklu iplikten kendi ördüğü tekstil ürünlerin dokusal metaforlarını izleyiciye filtresiz vermektedir.

Görsel 1. Lisa Belsky, “Tığ İşi Yaprak Vazo 1”, Porselen, Pamuklu İp Örgü, 22x20x20 cm (Belsky, 2024).

Çağdaş seramik sanatçıları çamur şekillendirme sürecinde tekstil ürünleri kendi ördükleri ya da diktikleri gibi emici özelliği olan hazır tekstil ürünlerini de kullanmaktadırlar. Amerikalı seramik sanatçısı Jessica Drenk gazlı bez, tuvalet kâğıdı, kulak temizleme pamuğu gibi hazır tekstil ürünlerini daldırma ve serbest elle şekillendirme yaparak kullanmaktadır. Bu tekstil ürünlerini porselen çamuruna daldırıp çıkararak sanatçı serbest elle şekillendirme yaparak Görsel 2’de yer alan “Porcelain Skins” eserinde olduğu gibi mercanları, organları, mikro hücresel dünyaları ve jeolojik katmanlaşmaları simüle etmektedir (Rowe, 2024). Sanatçının hazır tekstil ürünlerini kullanarak oluşturduğu eserler, insan yapımı ve doğal unsurların nasıl etkileşime girebileceğini sorgulayan, süreç odaklı bir malzeme araştırmasıdır (Drenk,2024). Pişirim sürecinde kulak temizleme pamuğu gibi hazır tekstil ürünleri bünyeden uzaklaşırken porselen kabuklarını geride bırakırlar ve fraktal, akışkan ve organik biçimler ortaya çıkmaktadır. Sanatçının sırsız porselen yüzey seçimi bu durumu pekiştirmektedir.

Görsel 2. Jessica Drenk, Porcelain Skins, Porselen, Kulak Temizleme Pamukları, 17,78 x 13 x 10 cm, 2006 (Drenk, 2024).

Tekstil malzemeler çamur şekillendirme aşamasında kalıp içinde de kullanılmaktadır. Kalıba basma ekseninde yönetilen süreç içerisinde sıvı haldeki seramik çamuruna batırılan tekstil malzemesi çıkartıldıktan sonra alçı kalıp içerisine basılarak şekillendirme yapılmaktadır. Seramik sanatçısı Demet İper Dicle Görsel 3'te yer alan "Özüm" adlı eserini porselen çamuruna daldırdıktan sonra alçı kalıp içine yerleştirdiği dantel ile kalıp içinde şekillendirmiştir. Sanatçı dantel tekstil ürününün delikli naif yapısı ile alçı kalıbın sağlamış olduğu geometrik çanak biçimini kompoze ederek ilgi çekici bir zıtlık yakalamıştır.

Görsel 3. Demet İper Dicle, "Öüm", Porselen, Dantel, Kalıpla Şekillendirme, 21x22x21 cm, 1260 °C (Yılmaz, 2029, s.202).

Çeşitli tekstil malzemeleri çamur şekillendirme aşamasında kalıp olarak da kullanılmaktadır. Bu süreç tercih edilen tekstil malzemenin emiciliği, sızdırmazlığı gibi özellikleri açısından farklılıklar göstermektedir. Seramik sanatçısı Rachel Boxnboim çamur şekillendirme aşamasında Görsel 4'de yer alan kendi yaptığı tekstil kalıpları kullanmaktadır. Sanatçı bu aşamada iki farklı tekstil malzemesi kullanmaktadır. İki katmanlı tasarlandığı kalıp formunun iç tabakasını emici ve dokulu bir tekstil malzemesiyle kaplarken, dış katmanı sızdırmaz bir tekstil malzemesi ile kaplamıştır. Kalıp şekillendirme işleminden sonra iplerle metal bir düzeneğe astığı kalıbın içini porselen çamuru dökerek dolduran sanatçı sonrasında şınga yardımıyla kalıbı boşaltmaktadır. Boxnboim iki katmanlı bu tekstil kalıp sayesinde çamura istediği özgün şekli verirken sıra dışı bir şekillendirme süreci gerçekleştirmektedir.

Görsel 4. Rachel Boxnboim, Tekstil malzemeden çamur şekillendirme, kalıp yapma ve döküm süreci (MrRemontkvartir, 2012).

Piştirme aşamasında tekstil kalıplar ile birlikte pişirilen eserler kalıbın iç katmanının dokusunu korurken tüm tekstil malzeme yanarak bünyeden uzaklaşmakta olup, bu bakımdan kalıpların tek kullanımlık olmaları dikkat çekmektedir. Boxnboim mutfak eşyalarından esinlenerek tasarlamış olduğu bu serisinde pişerek mukavemet kazandığında sert özellikler yansıtan porselene her daim yumuşak hissiyat gösteren kumaş ve benzeri tekstil dokularını yüklemeyi amaçlamıştır (Derringer, 2011). Görsel 5'te Rachel Boxnboim'in "Alice" adını verdiği çay takımı gibi mutfak eşyalardan oluşan seri çalışmasından çaydanlık ve fincan yorumu yer almaktadır. Sanatçı tekstil kalıplar içerisinde renklendirilmiş porselen kullanarak şekillendirme yapmıştır.

Görsel 5. Rachel Boxnboim, "Alice", Porselen, Kumaş Kalıpla Şekillendirme (Etherington ,2011).

İsviçre doğumlu seramik sanatçısı Caroline Andrin elde ya da makinada örölmüş bereler kullanarak kendine özgü çamur şekillendirme süreci geliştirmiştir. Sanatçı örgü berelerin ağız kısımlarını ahşap kasnaklara gererek ters bir şekilde Görsel 6'da göröldüğü gibi asmıştır. Örgü berelerin almış olduğı bu hal sıvı haldeki seramik çamurunu doldurmak için bir hazne haline gelmiştir. Andrin, örgü berelerin içini sıvı seramik çamuru ile doldurmuş ve berelerin gözenekli ve sızdıran yapılarından yararlanarak sıvı çamurun gözeneklerden sızarak kalınlık ve şekil almasını sağlamıştır.

Görsel 6. Caroline Andrin, Hazır Tekstil Ürünler ile Çamur Şekillendirme (Andrin, 2024).

Sanatçı yeterli kalınlık alan ve mukavemet kazanan çamur bünyeler üzerinden örgü bereleri Görsel 7'de göröldüğü gibi almaktadır. Sanatçının bu tercihi her kalıbın tek kullanımlık olmasını sağlamaktadır.

Görsel 7. Caroline Andrin, Şekillendirme sonrasında hazır tekstil ürünün çamur bünye üzerinden ayrılması (Andrin, 2024).

Andrin pişirim sonrasında “Bowl Hats (Çanak Bereler)” adını verdiği eserlerini Görsel 8’de görüldüğü gibi şekillendirme aşamasında kalıp olarak kullanılan hazır örgü bereler ile sergilemektedir. Sanatçı bu projesinde bireyin günlük kullanım eşyaları ve sahibi olmadığı objelerle duygusal ilişkisi kurmasını sorgulamaktadır (Andrin,2024).

Görsel 8. Caroline Andrin, Çanak Bereler (Andrin, 2024).

Çağdaş seramik sanatçıları pişirim sürecinden sonra elde ettikleri seramik biçimler ile birlikte hazır ya da kendi yaptıkları tekstil öğeler ile birleştirerek asamblaj biçimlerde yapmaktadırlar. Rio de Janeiro’lu seramik sanatçısı Maria Nepomuceno organik formların doğasını çağrıştıran asamblaj seramik heykel ve yerleştirmeler yapmaktadır. Eserlerinde ana seramik bünye ile birleştirilmiş halat ve geleneksel dokumalar gibi tekstil ürünlerini kullanmaktadır. Sanatçının Görsel 9’da yer alan eserinde silindirik seramik form ile boncuk, ip ve reçine düzenlemeleri birleştirilmiştir. Eserin kompozisyon hareketi bir başlangıç noktasından yola çıkan sarmal permütasyonların dışarıya doğru genişleyerek zamanın sonsuz hareketini ve ruhun yaşamsal enerjisini akla getirmektedir.

Görsel 9. Maria Nepomuceno, Xamã II, Seramik, Boncuk, İp, Reçine, 129.9 x 109.9 x 80 cm, 2017 (Nepomucen, 2022).

Alternatif dekor yöntemi olarak tekstil ürünlerinin kullanımı

Çağdaş seramik sanatında fırça, kazıma, püskürtme, akıtma vb. yöntemlerle uygulanan, formun renk, doku, boşluk ilişkilerinin tasarlanmasına olanak sağlayan birçok dekor uygulaması mevcuttur. Seramik yüzeylerde bu dekorlar ağırlıklı olarak sır ve astar uygulamalarını kapsamaktadır. Sır ve astarların renklendirilmesinde ise çeşitli pigment ve oksitlerden yararlanılmaktadır (Tazeoğlu Filiz, 2024 s.1). Seramik sanatında kullanılan dekor yöntemleri şekillendirmenin farklı basamaklarında gerçekleştirilebilir. Fakat çoğu dekor yöntemi ikincil bir pişirim işlemi gerektirmektedir.

Günümüzde tıpkı sanatçıların alternatif şekillendirme yöntemi arayışlarında olduğu gibi çağdaş seramik sanatında alternatif dekor yöntemlerinde tekstil ürünlerinin kullanıldığı örneklerin sayısı oldukça fazladır. Sanatçılar özelinde geliştirilen bu yöntemler geleneksel tekstil işleme yöntemlerinden olan kanaviçe işlemeden, kırk pareye, yüzeyin dokunmasından, yüzeyin kaplanmasına kadar geniş bir kullanım alanına yayılmaktadır. Tekstil ürünlerinin çağdaş seramik sanatında en yaygın kullanımı kumaş, dantel ve örgü gibi ürün yüzeylerindeki dokusal etkilerin, çeşitli yöntemlerle forma aktarılmasıdır. Özellikle danteller ve örgüler kompleks yüzey özellikleri bakımından kil yüzeyinde doku oluşturmada benzersizdirler. Şekillendirme aşamasında bu ürünlerdeki dokusal etkiler birçok farklı yöntemle kil yüzeyine aktarılabilir. Tekstil ürünleri astarla kaplanarak deri sertliğindeyken form yüzeyine applike edilebileceği gibi, yüzeye baskı yöntemiyle de uygulanabilir. Dantel ve örgünün seramik alanında kullanımında sanatsal uygulamaların sayısı oldukça azdır. Bu tür çalışmaların daha çok dekoratif ürün yüzeylerinde kullanıldığı anlaşılmaktadır. Araştırma kapsamında Caroline Harrius, Jamie-Lee Garner, Zoë Hillyard ve Keith Schneider'in seramik eserlerinde tekstil kullanım biçimleri ve yöntemleri irdelenmiş olup bu kullanımın seramik dekorlarına olan katkısı değerlendirilmiştir.

İsveç asıllı Caroline Harrius porselen üzerinde tekstil kullanım olanaklarını araştıran çağdaş seramik sanatçılarından. Harrius seramiği en geleneksel tekstil işleme yöntemlerinden biri olarak kabul edilen kanaviçe işlemlerle bezeyerek form yüzeyinde hayvansal ve bitkisel motifler oluşturmaktadır. Kanaviçe nakış iğne tekniklerinden biri olarak kabul edilmektedir. Bu yöntemde desen üst üste ve yan yana sıralanmış, birbirini çarpı şeklinde kesen çizgisel öğelerle oluşturulmaktadır (Can, 2017, s.321). Harrius geleneksel kanaviçe işlemlerinde olduğu gibi porselen form yüzeyinde şekillendirme işlemi sonrasında çapraz örüntüler oluşturmaya elverişli delikler oluşturur. Sonrasında pamuk ipliği gibi organik lifleri kullanarak yüzeyde geleneksel kanaviçe uygulamalarını anımsatan organik motifler oluşturur (Görsel 10).

Görsel 10. Caroline Harrius, “Kırmızı Vazo”, 2023, 25cm, pamuk ipliğiyle işlenmiş kanaviçe porselen form (Axell, 2024).

Caroline Harrius 2020 yılında yüksek lisans tez projesinde “iğrenç çiçek” adıyla bir seri eser üretiminde bulunmuştur. Seride yer alan tüm çalışmalar porselen çamuru kullanılarak sucuk yöntemi ile şekillendirilmiş, vazo biçiminde organik formlardan oluşmaktadır (Axell, 2024). Harrius bu çalışmalarla, zanaat tarihindeki cinsiyet hiyerarşileri ve bu yapıların çağdaş bir toplumda kendi çalışmalarını nasıl etkilediğiyle yakından ilgilenmektedir. Harrius, genellikle keten benzeri kumaşlara kadınlar tarafından işlenen bir zanaat türü olan kanaviçeyi oldukça sert bir yüzeye işleyerek geleneksel üretimlerin cinsiyet normlarıyla kurduğu ilişkiyi eleştirel bir dille izleyiciye aktarmaktadır (Görsel 11).

Görsel 11. Caroline Harrius, Kelebekli Çapraz Dikişli Vazo, 2021. 42 cm., pamuk ipliğiyle süslenmiş sarmal porselen. (Axell, 2024).

Sürdürülebilir tasarım günümüzde tüm sanat pratikleri için daha önemli bir noktada durmaktadır. Sanatsal üretimlerde karbon ayak izinin azaltılmasıyla ilgili çalışmalar süregelirken birçok sanatçı bu çalışmaların desteklenmesinin ne denli önemli olduğunun sorumluluğunu üzerinde taşımaktadır. Sidney merkezli tasarımcı Karina Barker eski mutfak havlularını kullanarak “Re/lax Remade” isimli şapkalardan oluşan bir koleksiyon tasarladı. Disiplinler arası sanatçı Jamie-Lee Garner, Remade’in felsefesini daha da ileriye taşımak için şapka koleksiyonundaki havlu atıklarını kullanarak “Fluffies” olarak adlandırdığı seramik ve tekstil ürünlerinden oluşan ortak bir koleksiyon hazırladı. Garner şamotlu çamurdan hazırladığı formları pişirdikten sonra atık havlu parçalarını yüzeye yapıştırarak biçim olarak geleneksel seramik formları çağrıştıran, seramiğin kırılğan ve sert yapısının aksine oldukça yumuşak görünen bir yüzey yarattı. Koleksiyon 'Ay', 'Hap', 'Klasik', 'Tohum', 'Yaratılış', 'Keşiş', 'Sörf' ve 'Uzun Sap' başlıklı sekiz vazodan oluşmaktadır(Stirpad, 2023) (Görsel 12).

Görsel 12. Jamie-Lee Garner “Fluffies” koleksiyonunda yer alan 'Tohum', 'Yaratılış', 'Keşiş' isimli seramik ve tekstil formlar (Stirpad, 2023)

Seramik dekorları genellikle ikincil bir pişirim işlemi gerektirdiğinden enerji kaynaklarının tüketimi üzerinde olumsuz etkileri bulunmaktadır. Bunun yanı sıra geniş bir kullanım alanına sahip olan pigmentler, metal oksitlerin yüksek sıcaklıklarda kalsine edilmesi yoluyla üretildiğinden, kalite ve çevre

ile ilgili birtakım sorunlara neden olmaktadır (Güney, vd., 2013). Jamie-Lee Garner atık havlu parçalarını kullanarak seramik yüzeyleri kaplama fikriyle hem pigmentlerin çevreye olan etkilerinden kaçınılmış hem de pigmentlerle elde edilemeyecek parlaklıkta renklerin seramik yüzeyler üzerinde var olmasını sağlamıştır.

Seramik üretiminde tekstil ürünlerini alternatif dekor yöntemi olarak kullanan bir diğer sanatçı Zoë Hillyard'dır. Hillyard eserlerinde geleneksel bir üretim biçimi olan kırık parça tekniğini kullanmaktadır. Kumaş parçalarının yan yana getirilerek dikilmesiyle yapılan bu geleneksel el sanatı "kırık" ve "pare" sözcüklerinin birleşiminden meydana gelmiştir. "Pare" Farsça kökenli bir sözcük olup "parça" anlamına gelmektedir (Özpuat, 1994, s.37). Tekstil sanatçısı olan Hillyard, seramik kaynağı olarak seramik atık depolarından veya ücret karşılığı topladığı seramikleri kırarak parçalara ayırır. Kırılan parçaları tek tek kumaş atıklarıyla kaplayan sanatçı kumaşları pamuk ve ipek karışımı liflerle seramiklerin üzerine oldukça sıkı bir biçimde diker (Görsel 13).

Görsel 14. Zoë Hillyard'ın organik liflerle ve atık kumaşlarla kapladığı seramik parçaları iğneler yardımıyla dikerek parçaları yeniden bir araya getirme süreci (Hillyard, 2024)

Zoë Hillyard organik liflerle ve atık kumaşlarla kapladığı seramik parçaları iğneler yardımıyla dikerek parçaları yeniden bir araya getirir. Yeniden bir araya getirilen formda dönüşüm esnasında, tıpkı antik buluntuların yeniden inşasında olduğu gibi kendi içerisinde çeşitli düzensizlikler ve boşluklar oluşmaktadır. Bu yöntemle üretilen her parça, kullanılan seramik malzemenin formu, malzeme kombinasyonları, kırılma yüzeyi, renk ve kullanılan kumaşın baskısıyla oluşan yüzey dekorunun etkisi açısından benzersizdir. Hillyard'ın çalışmaları eski ve yeni arasındaki zıtlıklarla doludur. Seramik parçalar yüzeyi saran kumaşların etkisiyle porselenin aksine çok daha sıcak bir dokunuşa sahip olmaktadır. Eserler narın ve hafif görünse de konstrüksiyonu oluşturan seramik parçalar tüm ağırlığını korumaktadır. Hillyard'ın Görsel 15'te yer alan 2015 yılında yapmış olduğu Build Back Better Serisi, 2015'te Nepal'de yaşanan yıkıcı depremlerin ardından yapılan saha araştırmasının sonucudur. Sanatçı bu seride deprem sonrası yaşanan çoklu travma döngülerinin etkisine odaklanmaktadır. Bu tür bir

yıkımın ardından kültürel alanların yeniden inşası, toplumda bıraktığı derin izler ve insanların yaşadığı derin boşluklar sanatçının eserlerinde yeniden anlam bulmaktadır.

Görsel 15. Zoë Hillyard, Build Back Better Serisi, kırk pare tekniğiyle oluşturulmuş seramik form, 2015. (Hiiyard, 2024)

Keith Schneider Amerika asıllı seramik sanatçılardan biri olarak tarihsel iz taşıyan nesnelere yakından ilgilenmektedir. Seramik üretiminde bulduğu veya topladığı eşyalardan esinlenerek kolaj ve asamblaj çalışmalarını gerçekleştiren Schneider, son dönem yaptığı figüratif çalışmalarında karakterleri giydirmek için hazır tekstil ürünlerinin dokusal özelliklerinden yararlanmaktadır. Sanatçının çalışmalarında doku eserlerin en önemli parçasıdır. Schneider seramik üretiminde elle şekillendirme ve tornada şekillendirme yöntemlerini kullanmaktadır. Tasarlanan figürün simetrik parçalarını torna ile şekillendirirken, daha az simetrik olan parçaları elle şekillendirmektedir. Figürün ana iskeletini kil deri sertliğindeyken oluşturan sanatçı, yapı tamamlandığında havlu, kumaş gibi dokulu tekstil ürünlerinden yararlanarak daha detaylı parçaları ince kil plakalarla gerçekleştirmektedir (Görsel 16).

Görsel 16. Keith Schneider Konstrüksiyon ve tekstil parçalarıyla doku oluşturma süreçleri (Schneider, 2020)

Dokulu kumaşların üzerinde oklava yardımıyla açılan plakalar doku özelliklerini koruması yavaş bir şekilde tekstil parçalardan ayrılır ve dikkatli bir biçimde armatüre yerleştirilir. Sanatçının yıllar boyunca biriktirdiği dokulu tekstil ürünleri formların tamamında ana unsur olarak kullanılmaktadır. Dokulu plakalar armatüre eklendikten sonra, yaratılan karakterin kişiliğine katkıda bulunacak diğer unsurları tek tek yüzeye eklenir. Tekstil ürününün gerçekliğini arttırmak için sanatçı yüzeyde çeşitli dikiş izleri, iplikler ve alçı kalıplarla hazırlanmış düğme detaylarına da yer vermektedir. Schneider iplik detayları için atölye tipi bir ekstrüderden⁴ yararlanmaktadır. Uzun bir kurutma sürecinin ardından bisküvi pişirimi yapılan form, yüzeydeki diğer unsurları da güçlendirmek için sır altı boylarla renklendirilir. Schneider'ın eserleri seramiğin tüm dayanıklılığını ve katılığını taşıırken, tekstil dokularının yüzeyde yarattığı etkiler sayesinde oldukça hafif görünmektedir (Görsel 17).

⁴ Ekstrüzyon; döküm, kuru presleme, enjeksiyon kalıplama ve izostatik presleme gibi endüstride kullanılan şekillendirme yöntemlerinden biridir. Ekstrüzyon yönteminin temel çalışma prensibi mekanik bir sırnaya benzetilebilir. Bu yöntemde; plastik, metal, kil vb. malzemeler kısıtlama ve basınç yoluyla dışarı doğru itilir ve daha önceden şekillendirilmiş bir başlıktan geçirilerek süreç tamamlanır (Tazeoğlu Filiz, 2023, s.228-229)

Görsel 17 Keith Schneider "Angeline", 36 cm, 2018.

Sonuç

Tekstilin geleneksel sınırlarından kurtularak bir sanat alanı olarak gelişmesi ve özellikle 19. yüzyılın sonlarında plastik sanatlarla olan etkileşimi, tekstilin bir sanat nesnesi olarak kullanım fikrini yaygın hale getirmiştir. Tekstil ürünlerinin sanat pratiklerinde kullanımı en genel haliyle liflerin kolay şekil alan yapısından, hazır tekstil ürünlerinin kompleks doku ve yüzey özelliklerinden kaynaklanmaktadır. Bu özelliklerin yanı sıra tekstil ürünlerinin emici yapısı kille birlikte kullanım olanaklarının araştırılmasını ve geliştirilmesini sağlamıştır. Başlangıçta tekstili astarla kaplama düşüncesi daha sonrasında tekstilin döküm yönteminde kalıp malzemesi olarak kullanım olanaklarının da geliştirilmesine olanak sağlamıştır.

Çağdaş seramik sanatında tekstil ürünlerinin kullanım biçim ve yöntemleri oldukça geniş bir uygulama pratiğinde yer bulmuştur. Bu kullanım alternatif dekor yöntemlerinden alternatif şekillendirme yöntemlerine kadar geniş bir yelpazede çeşitlenmektedir. Sanatçılar özelinde gelişen bu yöntemlerden şekillendirme sırasında tekstilin kullanıldığı uygulamalarda sanatçıların önden biçimlendirdikleri tekstil ürünlerini astarla kaplayarak veya astarla doldurarak ikincil bir uygulamaya gerek duymaksızın şekillendirme işlemini tamamladığı anlaşılmaktadır. Bu bağlamda diğer şekillendirme yöntemleriyle kıyaslandığında alternatif şekillendirme yöntemlerinde tekstil ürünlerinin kullanımı oldukça pratik ve hızlı sonuç veren uygulamalardır. Özellikle elle üretilmeyecek kadar kompleks dokuların biçime aktarılması noktasında benzersiz özellik göstermektedir.

Araştırmada alternatif dekor yöntemi olarak tekstil ürünlerinin kullanıldığı seramik eserler incelendiğinde dekor uygulamalarında kanaviçe, kırk pare gibi geleneksel tekstil işleme yöntemlerinin kullanıldığı görülmektedir. Seramik, kilin yüksek derecelerde pişirilmesiyle elde edilen bir üretim prosesine sahip olduğundan bu tür dekor uygulamalarında şekillendirme ve pişirim işlemi sonrası form

yüzeyinde dekor araştırmaları yapılmaktadır. Tüm organikler gibi tekstil ürünleri de belirli bir derecenin üzerinde yanıp bünyeden uzaklaşacağı için dekor uygulamalarının genellikle şekillendirme işlemi sonrasında yapıldığı görülmektedir. Bu tür dekor uygulamalarının en büyük avantajı ikincil bir pişirim işleminden kaynaklanan enerji tüketiminin önüne geçilmesi ve seramik dekorlarında kullanılan boya ların çevresel etkilerinin minimuma indirgenmesidir. Diğer bir avantaj ise seramik dekorlarıyla elde edilemeyecek doku, renk ve yüzey özelliklerinin tekstil ürünleriyle form yüzeyine kazandırılmasıdır. Bunların yanı sıra geri dönüşüm ve ileri dönüşüm bağ lamında atık ürünlerin bir dekor malzemesi olarak kullanımı sürdürülebilirlik açısından da oldukça önemlidir.

Seramik boya ları yüksek derecede geliştiğinden form yüzeyi üzerinde oldukça kalıcıdır. Özellikle sır ve benzeri uygulamalar yüzeyi dış etkilere karşı daha dayanıklı hale getirmektedir. Tekstilin ömrü diğer seramik dekorlarıyla karşılaştırıldığında hiç şüphesiz daha kısadır. Dolayısıyla tekstilin seramik alanında bir dekor yöntemi olarak kullanımı iç mekanla sınırlıdır.

Günümüzde sanat disiplinleri arasında oldukça geçirgen bir yapı söz konusudur. Bu geçirgen yapı herhangi bir ürünün veya hammaddenin sanat alanları arasındaki dönüşümlerini daha nesnel hale getirmektedir. Tekstil gibi yumuşak bir malzemenin seramik gibi sert ve kırılğan bir malzemeyle bir araya gelmesi iki farklı zıtlığın hem ifade hem de yüzeyi daha etkili hale getirmesiyle sonuçlanmıştır.

Kaynakça

- Ağatekin, E. (2016). İşlemeli Seramikler / Embroidered Ceramics. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 20(3).
- Andrin, C. (2024), 2024 18 Mayıs tarihinde <https://www.carolineandrin.com/processus.html> adresinden erişildi.
- Antmen, A. (2019). *20. Yüzyılda Batı Sanatında Akımlar*. Sel Yayıncılık, s.48.
- Arapoğlu, İ., & Kahraman, D. (2024). Seramik Sanatında Alternatif Kalıp Yöntemleri. *Akademik Sanat* (21), 114-126.
- Axell, J. (2024)2024, 13 Mayıs tarihinde https://www.textileartist.org/caroline-harrius-firing-clay-the-textile-way/?tl_inbound=1&tl_target_all=1&tl_period_type=3 adresinden erişildi.
- Belsky, L.(2024) “Tığ İşi Yaprak Vazo 1” 2024, 18 Mayıs tarihinde <https://www.lisabelsky.com/garter-stitch-1/zaj40yvhiixfm7uqo8sx4msc5u8u55> adresinden erişildi.
- Can, M. (2017). Anadolu Türk Kültüründe Kanaviçe. *Motif Akademi Halkbilimi Dergisi*, 10(20), 319-334.
- Davis B., L., Carver, C. (2022) *Stories of Fashion, Textiles, and Place Evolving Sustainable Supply Chains*, Bloomsbury Publishing Plc, New York,USA.
- Derringer, J. (2011). “Alice Porcelain Tableware by Rachel Boxnboim” 2024 18 Mayıs tarihinde <https://design-milk.com/alice-porcelain-tableware-by-rachel-boxnboim/> adresinden erişildi.
- Drenk, J. (2024) The Artist.17 Mayıs tarihinde <https://www.jessicadrenk.com/about> adresinden erişildi.
- Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi*. (1997) Yem Yayınları, s. 249.
- Etherington, R. (2011), 2024 18 Mayıs tarihinde <https://www.dezeen.com/2011/07/21/alice-by-rachel-boxnboim/> adresinden erişildi.
- Günay, E., Sarıgüzel, M., Kavaklı Vatansever, B., Kılıç, A., Yılmaz, Ş. ve , İ. A. (2013). Nano-sized pigment applications in iznik tiles. *Anadolu University Journal Of Science And Technology A - Applied Sciences And Engineering*, 13(2), 135-142.
- Gürel, A.A. (2015). *Seramik Sanatında Figüratif Form Olanakları Bağlamında Amiguruminin Kullanımı*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Anadolu Üniversitesi.
- Hillyard, Z.(2024) 2024, 18 Mayıs tarihinde <https://zoehillyard.wordpress.com/2016/12/03/build-back-better/> adresinden erişildi.
- İba, Ş. M. (2022). Güncel Heykelde Foto Manipülasyon Uygulamaları. *Sanat Dergisi*(39), 24-33.
- İba, Ş. M. ve Güney, S. (2023). “Sürdürülebilir Malzeme ile Tekstil Heykelde “Joana Schneider” Örneği”, *Uluslararası İletişim ve Sanat Dergisi*, 4(9): 1-16.
- MrRemontkvartir, (2012) 2024, 18 Mayıs tarihinde <https://www.youtube.com/watch?v=3SQbzRtMcbw> adresinden erişildi.
- Nepomuceno, M. (2022) 2024 18 Mayıs tarihinde (<https://www.sikkemajenkinsco.com/maria-nepomuceno> adresinden erişildi.
- Özcan, N., & Alp, Ö. (2020). Güncel Sanatta Tekstil Heykellerin Temsil Niteliği. *Art-E Sanat Dergisi*, 13(25), 334-342. <https://doi.org/10.21602/sduarte.686457>
- Özgülven, S., & Gürol, M. (2023). Maria Nepomuceno Ve Nicole Mclaughlin’in Eserlerinde Seramik ve İp. İnönü Üniversitesi Kültür Ve Sanat Dergisi, 9(1), 29-42. <https://doi.org/10.22252/ijca.1250895>
- F. (1994). Geleneksel Kültürümüzde Kırkpare. *Tekstil Ve Mühendis*, 8(46), 37-41.
- Rowe, A. (2024) Biomorphic Aesthetics and the Crystallization of Process over Eidos: An Interview with Jessica Drenk. 2024, 17 Mayıs tarihinde <https://drainmag.com/biomorphic-aesthetics-and-the-crystallization-of-process-over-eidos-an-interview-with-jessica-drenk/> adresinden erişildi.

- Tazeoğlu Filiz, F. (2023). Çağdaş Seramik Sanatında Kullanılan Alternatif Şekillendirme Yöntemleri. *Kent Akademisi*, 16(3), 2142-2158. <https://doi.org/10.35674/kent.1218972>
- Tazeoğlu Filiz, F. (2024). Çağdaş Seramik Sanatında Kullanılan Astar Dekorları ve Uygulama Yöntemleri. *Plastik Sanatlar Alanında Seramik ve Cam Üzerine Yaklaşımlar 2* (pp. 1–20). Akademisyen Kitabevi.
- Tazeoğlu Filiz, F. (2023). Ekstrüzyon Araçlarının Gelişimi ve Çağdaş Seramik Sanatında Kullanımı. *Sanat Yazıları* (48), 227-240.
- Udeani, N. A. (2014). “Synergy of Uli symbols and textiles: An exploration in textile sculptural forms”, *Mgbakoigba: Journal of African Studies*, 3(1).
- Yıldırım, B. (2021). Çağdaş seramik sanatında farklı malzeme kullanımı. *Erciyes Akademi*, 35(1), 371-385.
- Yıldırım Ö. (2020). Çağdaş Seramik Sanatında Doku Ögesi Olarak Toplanmalı Sırlar. Orta Asya’dan Anadolu’ya Türk Sanatlarının Dünü Bugünü. Palet Yayınları, s.170-176. ISBN: 978-625-7057-75-2
- Yılmaz, S. (2019). Seramiğe Dönüsen Organik Nesnelere: Teknik ve Sanatsal Örnekler. *Sanat Ve Tasarım Dergisi*, 9(1), 198-215. <https://doi.org/10.20488/sanattasarim.600449> S.204
- Stirpad, (2023) 2024 18 Mayıs tarihinde <https://www.stirpad.com/news/stir-news/the-fluffiesccollection-by-jamie-lee-garner-amalgamates-fabric-clay-and-sustainability/> adresinden erişildi.
- Schneider, K, (2020). 2024 18 Mayıs tarihinde <https://ceramicartsnetwork.org/ceramics-monthly/ceramics-monthly-article/Mimicking-Texture#> adresinden erişildi.